

Тернопільський національний економічний університет

кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

економічної теорії

на тему:

«Роль держави у забезпеченні економічного зростання»

Студентки 2-го курсу групи ЕПП-22

напряму підготовки

6.030504 Економіка підприємства

Крук С.С

Керівник:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка : ECTS _____

Члени комісії:

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали.)

Тернопіль-2016

Вступ

Розділ 1. Теоретичні засади економічного зростання, його джерела, фактори та типи.

Розділ 2. Макроекономічний аналіз динаміки зростання національної економіки та роль держави у її забезпеченні.

Розділ 3. Проблеми забезпечення сталого економічного зростання України та шляхи їх подолання.

Висновки.

Список використаних джерел.

Додатки.

Вступ

Держава має великі можливості впливу на економіку, може стимулювати або затримувати розвиток тих чи інших виробничих відносин, виконувати прогресивну і регресивну роль.

Держава — це продукт економічного і соціального розвитку суспільства.

Сьогодні держава являє собою стрижень існуючої суспільної системи, вона концентрує владу, санкціонує існування усіх інших недержавних інститутів.

Основою будь-якого суспільного розвитку є спосіб виробництва матеріальних благ. Саме він визначає політичні, соціальні, духовні, моральні та інші процеси життя в суспільстві.

Економічна структура суспільства є реальним економічним базисом цього суспільства, а політичні, ідеологічні та юридичні явища - його надбудовою. До політичної надбудови належить і держава.

Держава найчастіше прямує за рухом виробництва, за розвитком економіки. Вона визначає форму власності (державну, колективну та індивідуальну: особисту і приватну), регулює розподіл матеріальних благ, охороняє і захищає існуючий правопорядок.

Проте держава не завжди автоматично прямує за економікою. Вона може активно протидіяти економічному базисові. Значною мірою це залежить од впливу на державу різних чинників, які характеризуються співвідношенням різних соціальних прошарків, суспільної свідомості мас, діяльності політичних партій, інших громадських формувань і рухів, національних традицій, рівня загальнолюдської та правової культури, активності трудових колективів і т. ін.

У ринковій економіці перед урядом не стоїть завдання безпосередньої організації виробництва товарів і розподілу ресурсів. З цим успішно справляється ринковий механізм. Проте існує багато інших причин, які

викликають об'єктивну необхідність державного втручання в ринкову економіку, серед яких:

1. Неспроможність приватної та колективної капіталістичної власності забезпечити подальший прогрес сучасних продуктивних сил (розвиток освіти, фундаментальних наукових досліджень, освоєння космосу та ін.), що призвело до певного одержавлення економічної системи, дії закону одержавлення економіки;

2. Поступове наростання протиріч у взаємодії людини з природою, виникнення екологічної кризи. Ринкова система позбавлена внутрішніх факторів, які б стимулювали підприємців до зберігання природи;

3. Неспроможність механізму ринкового саморегулювання рівномірно розвивати регіони країни;

4. Неспроможність забезпечити пропорційний розвиток галузей, чисельність яких в наслідок поглиблення суспільного поділу праці постійно зростає;

5. Неспроможність забезпечити відносно справедливий розподіл багатства і соціальний захист людей;

6. Поява монополій;

7. Неспроможність подолати економічні кризи, глибина яких поступово наростала;

8. Неспроможність забезпечити планомірний розвиток народного господарства, зумовлений досягнутим рівнем розвитку продуктивних сил, суспільним характером виробництва;

9. Неспроможність забезпечити розвиток економічної та соціальної інфраструктур;

10. Неспроможність забезпечити виробництво специфічних суспільних товарів – оборонного значення, утримання правоохоронних органів, страхування на випадок безробіття, по старості та ін.;

11. Неспроможність забезпечити розвиток міжнародних економічних відносин (світової торгівлі, міграції робочої сили та ін.)

Головна мета курсової роботи розкриття співвідношення між функціонуванням ринку як саморегулюючого механізму і мірою впливу держави та її органів, і методів на економічні процеси.

Відповідно до цієї мети в процесі дослідження були визначені та вирішені такі **завдання**:

- встановлення об'єктивної необхідності, місця та ролі державного регулювання розвитку економіки в умовах формування ринкових відносин;
- обґрунтування принципу державного регулювання цього процесу протягом перехідного періоду;
- формулювання основних напрямів державного регулювання економічних інтересів господарюючих суб'єктів у перехідному періоді.

Розділ 1.

Теоретичні засади економічного зростання, його джерела, фактори та типи.

Роль держави в економіці завжди була у центрі уваги вчених. Історичні особливості, розмаїтість практики господарської діяльності обумовили існування різних, інколи суперечливих теоретичних поглядів на роль держави в економіці, але ніхто з представників основних напрямків розвитку економічної думки не заперечує присутності держави в економіці.

Вивченням цього питання серед зарубіжних вчених займалися Л. Абалкіна, Дж. Б'юкенен, Я. Корнаї, Дж.М. Кейнс, В. Ойкен, В. Танці, Л. Ерхардт, Є. Ясіна і багатьох інших. Значний внесок в розробку теорії державного регулювання внесли і вітчизняні науковці, а саме: І. Галиця, О. Гальчинський, В. Геєць, І. Михасюк, В. Онегіна, Б. Панасюк, Б. Пасхавер, А. Чухно та інші.

Сучасна ринкова економіка не може існувати без державної господарської діяльності. Дискутуються тільки масштаби втручання держави в економіку. Так, класики економічної теорії (А. Сміт, Д.Рікардо) вважали, що ринкова економіка повинна розвиватися на основі саморегулювання.

Необхідність державного регулювання ринкової економіки теоретично обґрунтував англійський економіст Дж. М. Кейнс в книзі "Загальна теорія зайнятості, процента і грошей". Дана теорія набула застосування на практиці в економіці США (в 50-ті роки) і принесла певні позитивні результати у господарській діяльності. В подальшому теорія державного регулювання Кейнса лягла в основу економічної політики майже всіх розвинутих капіталістичних країн.

Державне регулювання ринкової економіки - це вплив держави на відтворювальні процеси в економіці за допомогою прямого інвестування, правових та економічних важелів з метою орієнтації господарських суб'єктів і окремих громадян на досягнення цілей і пріоритетів державної соціально-економічної політики. Держава може виконувати свої функції впливу на

економіку прямо (через фінансування розвитку державного сектора, науки, культури, освіти, соціального захисту населення) або непрямо (через систему правових та економічних регуляторів, надаючи їм можливість орієнтувати діяльність господарських суб'єктів і окремих громадян на досягнення цілей і пріоритетів соціально-економічної політики). За допомогою правових регуляторів держава встановлює "правила гри" на ринку, а через систему економічних регуляторів-цілеспрямовано "настроює" ринковий механізм, щоб на його основі стимулювати або стримувати ділову активність у раціональних рамках.

Про необхідність державного регулювання економіки говорить весь світовий досвід. Держава через свою особливу роль у суспільстві за всіх часів тією чи іншою мірою втручалася в економічні процеси. Але спочатку це втручання було зумовлене її власним виникненням і необхідністю, що випливає з цього факту, вилучення на свою користь певної частини суспільного продукту для утримання державної машини: апарату чиновників, державної влади, армії, поліції, судів та ін. Таке вилучення і перерозподіл вимагали від держави створення відповідного законодавства, яке б стояло на сторожі державних інтересів і визначало обов'язки усіх членів суспільства. Зазначені суто утриманські інтереси держави визначали її обмежену, пасивну роль у регулюванні економіки.

Взаємодія економічних суб'єктів завжди потребує певного впорядкування, регулювання. Тому будь-яка економічна система певним чином управляється, координується, в тому числі і національне господарство.

Ринкова економіка - складний механізм, який постійно розвивається. В умовах ринку безліч споживачів самостійно вирішує, що, коли і скільки купувати. Виробники також самостійно вирішують, яку продукцію, коли і скільки виробляти. І споживачі, і виробники керуються лише власними приватними інтересами. Але, переслідуючи свої приватні інтереси, вони тим самим об'єктивно задовольняють потреби всього суспільства.

Роль держави в ринковій економіці виявляється через його функції. Діяльність держави спрямована на досягнення головної мети - блага людини, його морального та фізичного благополуччя, максимальної правової і соціальної захищеності особистості.

Найважливіші функції держави :

1. Стабілізація економіки і стимулювання збалансованого економічного зростання.

Системою певних заходів у сфері бюджетної, грошово-кредитної і фіскальної політики держава намагається подолати кризові явища, спад виробництва, знизити інфляцію. З цією метою воно стимулює сукупний попит на товари і послуги, інвестиції, зайнятість, регулює банківський відсоток і податкові ставки.

2. Забезпечення зайнятості.

Це одна з найбільш гострих проблем в сучасній ринковій системі. Відомо, що ринкова економіка не забезпечує повної зайнятості населення. У ній неминуча вимушене безробіття (природним вважається її рівень до 6%). Безробіття не тільки серйозна соціальна проблема, але вона призводить до зниження споживчого попиту і податкових надходжень, зростання витрат держави на допомогу. Тому держава прагне забезпечити повну зайнятість працездатного населення, регулює ринок робочої сили, для чого створює відповідні служби зайнятості, організовує нові робочі місця, перепідготовку та перекваліфікацію робочої сили і т.д.

3. Регулювання цін.

Важливість даної функції велика, оскільки динаміка і структура цін об'єктивно відображають стан економіки. У свою чергу, ціни активно впливають на структуру господарства, інвестиційний процес, стійкість національної валюти, соціальну атмосферу. У зв'язку з цим держава зобов'язана впливати на ціни, використовуючи різні методи впливу, проводити певну політику ціноутворення. Наприклад, в будь-якій країні є

безліч товарів і послуг, ціни на які визначаються державою: тарифи на залізничні перевезення, електроенергію та ін.

4. Забезпечення правової бази діяльності господарюючих суб'єктів.

Держава в особі її органів розробляє і приймає законодавчі акти, що регулюють економічну діяльність в країні і ставлять економічних суб'єктів у рівні умови. Воно визначає права і форми власності, правила ведення підприємницької діяльності, встановлює умови укладення та виконання контрактів, взаємин, профспілок та роботодавців, попереджає зловживання, забезпечує захист споживача. Для контролю за дотриманням законів створюються спеціальні органи, які приймають дієвих заходів до порушників.

5. Перерозподіл доходів та ресурсів.

Ринки не обов'язково розподіляють дохід за принципом соціальної справедливості та рівності. Чисто ринковий розподіл зовсім не гарантує отримання прожиткового мінімуму. Тому в ринковій економіці держава бере на себе функцію перерозподілу доходів і ресурсів, прагнучи згладити гостроту соціально-економічних протиріч, не допустити зубожіння окремих соціальних верств.

Основними каналами перерозподілу доходів населення є прогресивне оподаткування особистих доходів і система трансфертних платежів. Головна роль належить трансфертними платежами (допомоги по безробіттю, допомоги малозабезпеченим).

6. Встановлення адміністративних обмежень і стандартів.

Ринкові механізми не забезпечують раціонального, з суспільної точки зору, розподілу ресурсів. У цих випадках держава бере на себе функцію встановлення адміністративних обмежень і стандартів, спеціальних податків і дотацій, фінансування виробництва суспільних благ або безпосереднього управління їх виробництвом. Через регулювання інвестицій держава впливає на темпи і пропорції суспільного виробництва, використовуючи при цьому фінансовий і кредитно-грошовий механізми. Інвестиції здійснюються як за

рахунок державного бюджету, місцевих бюджетів, так і за рахунок приватних інвестицій, які стимулюються за допомогою податкових пільг.

7. Регулювання ринку праці.

Важлива роль відводиться державному регулюванню ринку праці, на якому проводиться оцінка вартості робочої сили, визначаються умови її найму, в тому числі оплата і умови праці, можливість професійного зростання, гарантії зайнятості і т.д. У ньому відбиваються основні тенденції в розподілі праці, мобільність робочої сили, масштаби і динаміка безробіття.

8. Охорона навколишнього середовища.

У ринковій економіці держава є головним гарантом збереження і поліпшення навколишнього середовища. Воно покликане проводити попередню експертизу проектів будівництва нових підприємств на їх екологічну безпеку, забороняти виробничу діяльність, що завдає шкоди здоров'ю людей, зобов'язувати підприємців направляти капітал на відновлення зруйнованої природного середовища.

З питань, у яких пропорціях має поєднатися державне та ринкове регулювання, які межі і напрями державного втручання, існує широкий, спектр думок і підходів - від повного державного монополізму до крайнього економічного лібералізму. Проте необхідність виконання державою певних функцій економіки не підлягає сумніву. Це вкотре одержало підтвердження у ході "кейнсіанської революції", котра здійснила переворот в класичних поглядах на ринкову економіку й довела неможливість самозцілення економічного спаду. Держава повинна постійно контролювати результати регулювання і вживати заходів щодо погашення негативним наслідкам.

Отже, державна діяльність має переходити кордону, загрозливі ринковому механізму. Вивчення цієї теми дає багату поживу для роздумів.

У цілому нині важко переоцінити роль держави у економіці. Вона створює умови для економічної діяльності, захищає підприємців від погрози з боку монополій, забезпечує потреби товариства у суспільних товарах, забезпечує соціальний захист малозабезпечених прошарків населення,

вирішує питання національної оборони. Як на мене, основне завдання держави полягає у тому, щоб утримувати «золотої середини» у сфері впливу економіку.

Розділ 2.

Макроекономічний аналіз динаміки зростання національної економіки та роль держави у її забезпеченні.

Економічна динаміка – процес функціонування економічної системи в довготерміновому ринковому періоді. У такому періоді всі економічні параметри, що характеризують ринкові пропозиції (обсяги виробництва, ринкова пропозиція тощо), встигають зреагувати на зміну економічних параметрів, що характеризують попит (обсяг ринкового попиту, грошові доходи виробників, грошові витрати споживачів, рівень ринкових цін та ін.).

У світовій економіці посткризове економічне відновлення (після фінансової кризи 2008-2009рр.) відбувається повільніше, ніж очікувалося за оптимістичними сценаріями. Після відносно успішних 2010-2011рр. світова економіка не змогла утримати новий тренд зростання, а показники світового розвитку у 2012-2013рр. виявилися, хоч і переважно позитивними, проте помітно гіршими, ніж у попередні два роки.

Табл. 1 (додаток 1).

Зрозуміло, що чинники і складові, які формували високу до кризову динаміку в більшості випадків вже не зможуть виступати економічними рушіями зростання в окремих країнах і регіонах найближчим десятиліттям.

Звичайно, лідерами нинішнього періоду економічного відновлення є торгівля та інвестиції. Хоча всі погоджуються з необхідністю прискорення торгівлі, проте протекціоністські заходи, які стримуюче впливали на розвиток торгівлі, а з тим і інвестицій, залишаються вельми популярними. Втім, якщо міжнародна торгівля все ж поступово відновлює позитивну динаміку, то в умовах низької довіри між урядами та економічними агентами саме міжнародні інвестиційні потоки демонструють високу чутливість до політичних і економічних негараздів.

Між тим, період посткризового відновлення вкотре висвітлив вагомість інвестицій в країну для забезпечення її економічної міцності. Так, ті країни, яким вдалося підтримати інвестиційну привабливість і не допустити інвести-

ційного обвалу в період глобальної кризи, досягли значно кращих результатів посткризового відновлення.

Чим меншими були втрати країн в інвестиційних обсягах, тим меншими були втрати як в економічній динаміці загалом, так і доступу приватного сектору до фінансових ресурсів. Макроекономічна стійкість країн до зовнішніх шоків значною мірою залежить від їх спроможності не допустити інвестиційного обвалу, втрати інвестиційної привабливості, скорочення інвестиційних ресурсів. Україні не вдалося запобігти інвестиційним втратам, а з тим – значимість країни для світової економіки помітно зменшилася.

Відтак, нинішня динаміка української економіки дедалі більше відстає від світових тенденцій і того прискорення, яке демонструють успішні висхідні економіки.

Особливо відчутним було погіршення економічної динаміки України серед висхідних країн. У докризовий період частка України в загальному ВВП висхідних країн складала близько 0,9%, то в посткризовий період вона скоротилася приблизно на третину, а у 2014р. – скоротиться до рівня практично вдвічі меншого, порівняно з кращими докризовими показниками.

Хоча криза 2008-2009рр. вкотре засвідчила хиби української економіки, а відтак – повинна була б стимулювати трансформаційні процеси для створення більш сучасної конкурентної економіки, проте характерним для української економіки, принаймні впродовж останнього десятиріччя, залишається: низькопродуктивність та енергозатратність; слабкодиверсифікованість і неконкурентоспроможність; залежність від монопольних зовнішніх джерел сировини та енергії. Якщо криза 2008-2009рр. в Україні, як і в усьому світі, була дійсно неочікуваною, то до кризи 2013-2014рр. країна “наближалася” послідовно.

Хоча впродовж 2010-2011рр. спостерігалася позитивна динаміка реального ВВП, проте динаміку тих років не можна класифікувати як “стійке

зростання”, оскільки фактично відбувалася лише часткова “компенсація” втрат (падіння) кризового 2009 р.

Табл. 2 (додаток 2).

Слід говорити, що позитивна динаміка ВВП 2010-2011рр. у багатьох аспектах була зумовлена переважно “ефектом низької бази”, а не структурним оздоровленням чи посиленням конкурентоспроможності.

Фактично нульове зростання 2012-2013рр. означало, що в країні не створюється базис стійкого економічного відновлення і, по суті, відбувається консервація як виробничого сектору, так і рівня добробуту населення, що, своєю чергою, обмежувало впливало на сукупний попит, а відтак і підприємницьке середовище. Тому черговий економічний обвал варто було прогнозувати, особливо в умовах посилення зовнішніх негативних впливів.

Період посткризового відновлення 2010-2011рр. не був успішно використаний в Україні, стимули для структурних змін залишалися слабкими, а фактор “низької бази” вичерпався вже в середині 2011р.

Падіння промисловості у 2012-2013рр. не мало шокового характеру, подібного до 2008-2009рр., проте втрати у промисловості інерційно продовжувались, і індекс промислового виробництва наприкінці I півріччя 2014р. знаходився на рівні найнижчих показників 2009р.

У січні-грудні 2013 р. зростання виробництва показали лише три види промислової діяльності: виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (11,6 %) та виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (на 2,6 %), добувна промисловість і розроблення кар’єрів (на 0,4 %) (рис. 6). Всі інші галузі промисловості скоротили обсяги виробництва. Найбільш гостро негативні тенденції розгортаються у переробній промисловості, де скорочення виробництва становило 7,7 % до відповідного періоду 2012 р., тоді як аналогічний показник 2012 р. становив 2,0 %. Найбільше скоротились виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (на 17,5 %),

машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (на 13,8 %) та виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення (на 11,2 %).

Серед чинників, що формували динаміку промислового виробництва, насамперед, слід відзначити наступні:

– несприятлива для українських виробників кон'юнктура світових товарних ринків, що зумовила слабкий зовнішній попит та зниження цін на основну вітчизняну експортну продукцію. Низький зовнішній попит мав визначальний вплив на зменшення обсягів виробництва таких експортоорієнтованих галузей економіки як металургія (на 5,8 %), машинобудування (на 13,8 %) та виробництво хімічних речовин та хімічної продукції (на 17,5 %);

– високі ціни на імпортовану сировину для окремих галузей промисловості. Так, висока ціна на природний газ для України знижує конкурентоспроможність хімічної продукції. Висока ціна на нафту та імпортне мито, що знижує рентабельність виробництва нафтопродуктів, ведуть до скорочення виробництва на українських нафтопереробних підприємствах;

– заходи, застосовані Російською Федерацією для захисту власного ринку, та низка політично мотивованих дискримінаційних дій щодо українських;

– скорочення інвестиційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання. Наслідком гальмування інвестиційних процесів стало зниження попиту на продукцію машинобудування, металургії, будматеріали тощо, що не дозволило компенсувати втрати зазначених секторів за рахунок звуження зовнішнього попиту.

Єдиною сферою української економіки, яка продемонструвала стійкий динамічний розвиток, є сільське господарство, виробництво продукції якого за 2013 р. (за попередніми даними) зросло на 13,7 % порівняно з 2012 р. Покращення показників спостерігалось в обох сегментах аграрного сектору – рослинництві та тваринництві, які демонстрували найкращі показники своєї

роботи за відповідний період за останні п'ять років. Нарощення обсягів сільськогосподарського виробництва відбувалось насамперед завдяки стрімкому зростанню обсягів продукції рослинництва. Отримання хорошого врожаю створило передумови для активізації діяльності промислових виробників, що займаються переробкою сільськогосподарської продукції, а також розвитку тваринницької галузі. Основними чинниками позитивної динаміки сільського господарства були сприятливі погодні умови, збільшення фінансової підтримки сільгоспвиробників банківським сектором та активізація державних програм відродження окремих напрямів тваринництва. Державна допомога, а також уповільнення темпів подорожчання кормів завдяки високому врожаю сільськогосподарських культур дозволили забезпечити стійкий приріст виробництва продукції тваринництва. Варто також враховувати позитивний ефект від зростання інвестицій в аграрний сектор: у 2011 р. капітальні інвестиції в галузь зросли на 34,1 %, 2012 р. – на 13, 2 %, за три квартали 2013 р. (на тлі загального падіння інвестицій в економіці) – на 0,6 %.

Позитивні результати діяльності демонструвала також сфера роздрібно́ї торгівлі, якій завдяки стійкому споживчому попиту вдалось забезпечити зростання товарообороту.

Також відбулися суттєві зміни у співвідношенні основних джерел формування ВВП. Фактично єдиним рушієм економічної активності виступив внутрішній споживчий попит, сформований переважно зростанням споживчих витрат домашніх господарств. Зростання споживчого попиту зумовлене стабільним зростанням реальної заробітної плати (за січень - листопад 2013 р. приріст склав 8,4 % до відповідного періоду 2012 р.) та відсутністю споживчої інфляції (індекс споживчих цін на товари та послуги у січні-грудні 2013 р. становив 99,7 % до відповідного періоду 2012 р. завдяки зниженню внутрішніх цін на більшість асортименту продуктів харчування й відсутності підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги).

Розділ 3.

Проблеми забезпечення сталого економічного зростання України та шляхи її подолання.

Виникнення фінансової та економічної кризи в Україні стало очевидним восени 2008 року після погіршення ряду економічних показників та повідомлень про фінансові проблеми ряду провідних комерційних банків країни.

За оцінкою МВФ, обчислений у доларах США ВВП України за 2009 рік скоротився на 35.6% (179.6 млрд дол. 2008 проти 115.7 млрд дол. 2009-го)

Світ у 2013 р. залишався у полоні наслідків глибокої фінансово-економічної кризи 2008- 2009 років. Період пожвавлення та оптимістичних очікувань, притаманний першим післякризовим рокам, змінився поширенням депресивних тенденцій. Стагнація провідних економічних центрів світу не могла не зачепити й Україну, економіка якої другий рік поспіль демонструє негативну динаміку. Очікуваний багатьма експертами кризовий «обвал» 2012 р. в Україні не відбувся, проте не відбулося також відновлення позитивної економічної динаміки у 2013 р.

За останні п'ять років Україна вдруге намагається подолати кризовий шок. Кожен із шоків мав свої особливості, і основу кожного формували свої чинники і складові. Водночас, спільність розгортання кризових процесів в Україні у 2008-2009рр. і 2013-2014рр. вказує на те, що результати та наслідки двох кризових процесів, імовірно, також можуть виявитися близькими. У такому випадку сьогодні Україна, щоб не допустити чергового кризового шоку, вірогідно, може використати антикризові заходи і заходи з економічного відновлення, які належним чином не були враховані та задіяні в посткризовий період 2010-2012рр.

Україна є країною, економіка якої занадто відкрита і неконкурентоспроможна, а внутрішній ринок нерозвинений, не має вільно конвертованої валюти і внутрішніх заощаджень, які змогли б бути використані для інвестицій. Таким чином, методи і механізми, які

використовують розвинені країни для виходу з кризи, в Україні навряд чи спрацюють. У той же час криза, перетворюючи підприємства, що неефективно працюють, на неконкурентоспроможні на вітчизняному та міжнародних ринках, дає шанс економіці позбавитися від неефективного виробництва і провести, таким чином, довгоочікувану структурну реформу.

Стратегічним орієнтиром політики виведення України з економічної депресії на підґрунті формування нової моделі розвитку є оновлення структури економічної системи на основі виявлення і активізації нових «точок зростання» – напрямів економічної діяльності, що спроможні забезпечити кумулятивний ефект відновлення зростання у суміжних галузях.

Розробляючи концепцію виходу з кризи та побудови структури післякризової національної економіки, потрібно чітко усвідомлювати, що держава, насамперед, повинна допомагати не тим, хто найбільше постраждав через тимчасові кон'юнктурні чинники, а тим, хто надалі може стати рушійною силою економічного розвитку

Вливання коштів в економіку має бути цільовим та мати найбільшу ефективність для держави не тільки з позиції стимулювання попиту, але і з точки зору створення умов для довгострокового сталого зростання економіки, розширення внутрішнього ринку та збільшення експортного потенціалу, а також підвищення рівня зайнятості населення. Держава повинна піклуватися про галузі, вкладення коштів у розвиток яких, має найбільший мультиплікативний ефект для розвитку суміжних галузей і виробництв, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності економіки України в цілому та надасть їй у подальшому конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Фундаментальною основою української економіки має стати місткий і конкурентний внутрішній ринок, що цілеспрямовано розвиватиметься за рахунок суттєвого підвищення внутрішнього споживання. Уже в найближчій перспективі в Україні має бути сформований якісно інший, цивілізований,

місткий конкурентний внутрішній ринок з ефективною сучасною інфраструктурою.

Основними напрямками реалізації цього завдання мають бути:

- створення інституційного середовища для розвитку добросовісної конкуренції;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів;
- удосконалення організаційно-економічних засад та інфраструктури функціонування внутрішнього ринку та торгівлі;
- забезпечення захисту внутрішнього ринку від неякісної продукції та створення гарантій її безпечності та якості, а також системи ринкового нагляду;
- приведення законодавства у сфері захисту прав споживачів у відповідність із законодавством ЄС;
- створення системи стимулів для виробників і продавців високоякісної та безпечної продукції.

Для реалізації цих завдань необхідно:

- запровадити прогнозування обсягу попиту та пропозиції товарів на основних товарних ринках, складення прогнозного балансу та розроблення заходів щодо забезпечення стабільності на внутрішньому ринку;
- розробити та запровадити довгострокові параметри тарифного регулювання для суб'єктів природних монополій, удосконалити механізм формування цін на товари і послуги у сфері природних монополій;
- удосконалити механізм контролю за визначенням митної вартості товарів, запобігання надходженню на внутрішній ринок контрабандних товарів, товарів із заниженою митною вартістю і тих, що не відповідають вимогам нормативних документів;
- забезпечити належне функціонування товарних бірж, удосконалити механізми державного регулювання біржового товарного ринку, визначення єдиних правил біржового арбітражу;

– забезпечити проведення державних закупівель продуктів і матеріалів за державними інвестиційно-інфраструктурними програмами (соціальне житло, транспортне будівництво, мережі природних монополій, магістральні комунікації тощо) на основі конкурентних процедур;

– вдосконалити механізми виявлення та припинення антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання;

– посилити контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, захист прав та інтересів підприємців і споживачів на соціально важливих ринках (паливних та продовольчих ресурсів, лікарських засобів, фінансових, транспортних та телекомунікаційних послуг), посилити відповідальність суб'єктів ринків за порушення вимог антимонопольного законодавства;

– підвищити ефективність механізму нетарифного обмеження імпорту продукції, шкідливої для здоров'я людей та навколишнього природного середовища, а також такої, що реалізується за цінами, нижчими від ринкових;

– підвищити ефективність ринкового нагляду за безпечністю та якістю товарів у результаті реформування системи технічного регулювання і захисту прав споживачів згідно з вимогами СОТ та законодавством Європейського Союзу, а також удосконалити систему державного нагляду (контролю) за якістю та безпечністю харчових продуктів і продовольчої сировини.

Створення нових механізмів забезпечення і підтримки конкуренції у розвитку внутрішнього ринку потребує реалізації наступних заходів:

– формування і швидке широке запровадження ринкових механізмів безособового укладання контрактів і гарантування їх дотримання публічними зобов'язаннями чи прозорим страхуванням, зокрема, завдяки підтримці мереж товарних бірж, аукціонів з відкритими умовами участі, електронної торгівлі тощо;

– посилення ролі Антимонопольного комітету України щодо запровадження економічних санкцій щодо службовців як фізичних осіб, органів державної влади та місцевого самоврядування у разі заохочення ними

неконкурентної поведінки, зокрема надання тих чи інших пільг, режимів сприяння тощо при реалізації підприємницької діяльності;

– відмова від практики встановлення виключень з антимонопольного законодавства;

– запровадження практики попереднього відстеження та попередження порушення принципів дотримання конкуренції при реалізації державних закупівель за неконкурентними процедурами замість існуючої зараз практики оскарження результатів торгів.

Висновки

Роль держави в економіці дуже велика. Воно створює умови для економічної діяльності, захищає підприємців від загрози з боку монополій, забезпечує потреби суспільства в громадських товари, забезпечує соціальний захист малозабезпечених верств населення, вирішує питання національної оборони.

Державне втручання в економіку має бути обмеженим - надмірна активність держави може породжувати негативні тенденції і наслідки. Державне регулювання економіки повинне враховувати рівень розвитку народного господарства країни і національну специфіку.

Важливою передумовою, яка визначає ефективність державного регулювання економіки, є врахування державою специфічних умов конкретної країни, зокрема, структури економіки, частки державного сектора в змішаній економіці, технічного рівня виробництва, місця національної економіки у світовому розподілі праці, природні, демографічні, національні й політичні умови тощо.

Домінантою економічного зростання в Україні є макроекономічна стабілізація.

Економічне зростання – це збільшення обсягів реального ВВП в одному періоді порівняно з іншим. Економічне зростання являє собою зростаючу здатність економіки до реалізації своїх виробничих можливостей.

Як вже зазначалося, головною метою економічного зростання є збільшення обсягів економічних благ, що сприяє поліпшенню життя населення, створенню стабільної сприятливої соціально-політичної ситуації в країні, підвищенню її міжнародного авторитету.

Економічне зростання можна розглядати як довгостроковий аспект динаміки сукупної пропозиції або, що більш точно, потенційного обсягу випуску.

Для оцінки ефективності процесів економічного зростання у світовій практиці використовується широкий спектр критеріїв. Для країн перехідного типу їх перелік має формуватися з урахуванням специфіки, яка притаманна розвитку цих країн в сучасних умовах. Запропонований перелік орієнтирів та кількісних критеріїв для випадку України може використовуватися при розробці системи моніторингу її економічного зростання.

Вагомою причиною нинішнього стану економіки України стало багаторічне втілення в життя догми про випереджувальне зростання виробництва засобів виробництва порівняно з виробництвом предметів споживання.

Внаслідок такої політики Україна успадкувала від СРСР українерациональну структуру промисловості, три чверті виробництва якої становила продукція важкої промисловості і лише чверть — продукція, призначена для задоволення потреб споживачів. Нині особливо важливою умовою переходу до економічного зростання є створення привабливого інвестиційного середовища для вітчизняних та іноземних інвесторів. Україна має великі можливості для активної діяльності інвесторів — значний споживчий ринок, вигідне геополітичне розташування, багаті природні ресурси, кваліфіковану й водночас дешеву робочу силу, потужну наукову базу.

Однак макроекономічне середовище дуже несприятливе для інвестицій — високі реальні процентні ставки, високі податкові ставки, суперечливе і невідповідне сучасним реаліям господарське законодавство, тінізація економіки та ін. Все це породжує песимістичні прогнози в інвесторів.

Водночас внутрішні заощадження внаслідок малих доходів родин та небувало низького рівня використання виробничих потужностей більшості підприємств є недостатніми для потрібних обсягів капіталовкладень. До того ж є багато фактів "втечі капіталу" за кордон.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
2. Галица И. Государственное регулирование в условиях рыночных отношений /И. Галица// Экономика Украины. – 2002. – № 6. – С. 52-58.
3. Абалкин Л. Роль государства в становлении и регулировании рыночной экономики / Л. Абалкин //Вопросы экономики. – 1997. – №6. – С. 4-12.
4. Крупка М. Основи економічної теорії: Підручник/ Михайло Крупка, Петро Островерх, Сергій Реверчук,; Львівський нац. ун-т ім. І.Франка. - К.: Атіка, 2001. – 343 с.
5. Глазьев С. Ю. О перспективах преодоления глобального экономического кризиса / С. Ю. Глазьев. – М.: Фонд “Знание” им. С.И.Вавилова, 2009. – 75 с. – (Научно-просветительская серия “Трибуна Академии наук”; вып. № 7)
6. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія /Я. А. Жаліло. – К.: НІСД, 2009. – 336 с.
7. Бедратий В.М. Державне регулювання в умовах інтеграції національної економіки у європейський та світовий економічний простір // Економіка та держава. - №7. – 2006. – С. 82-84.
8. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / С. М. Чистов, А. Е. Никифоров, Т. Ф. Куценко [та ін.]. – 2-ге вид., доопрац. і доп. – К. : КНЕУ, 2005. – 440 с.
9. Іващенко А.В. Роль і функції держави у формуванні ринкової економіки // Проблеми науки. №6. – 2008. – С.41-46.
10. Соколовська А. Економічна функція держави та особливості її виконання в Україні / А. Соколовська // Економіка України. – 2008. – № 3. – С. 20 – 33.

11.Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. / Д. М. Стеченко. – К. : МАУП, 2000. – 176 с.

12.Шараев Ю.В. Теорія економічного зростання: Підручник. - М. Видавничий дім ГУ ВШЕ, 2006. - 254 с.

Міністерство економіки України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

Додатки

Таблиця 1

Показники глобального зростання,

% до попереднього року

	2008	2009	2010	2011	2012	2013(о)	2014(п)
ВВП	1,4	-2,1	4,0	2,7	2,3	2,4	3,1
Торгівля	3,0	-10,4	12,6	5,8	3,2	4,5	5,8
Валові інвестиції	2,3	-5,6	5,3	4,8	4,6	5,3	6,0
Зайнятість	1,1	0,4	1,4	1,5	1,3	1,3	1,3
ПШ	-9,5	-33,0	14,1	16,2	-18,7	7,7	17,1

Таблиця 2

Зростання реального ВВП,

% до попереднього року

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014(п)
ВВП	2,3	-14,8	4,1	5,2	0,2	0,0	-6,0